

ใบความรู้ที่ ๗ เรื่อง คำสุภาพและคำที่ใช้กับพระสงฆ์
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง รังสรรค์พจนศิลป์ ยลยนิวรรณคดี
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๓ เรื่อง คำสุภาพและคำที่ใช้กับพระสงฆ์
 รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๑. คำสุภาพสำหรับบุคคลทั่วไป

คำศัพท์สำหรับบุคคลทั่วไปหรือสุภาพชนเรียกว่า คำสุภาพ เป็นคำที่ใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดความสุภาพถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล ไม่ใช่คำหยาบ คำผวน และคำคะนอง คำสุภาพจึงช่วยให้การสื่อสารราบรื่นและเกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมคำสุภาพสำหรับบุคคลทั่วไปที่ควรศึกษา มีดังนี้

คำสุภาพ	คำสามัญ
รับประทาน	กิน
ทราบ	รู้
สวมหมวก	ใส่หมวก
คลอດบุตร	คลอດลูก
ต้องการ	อยาก
นำมา	เอามา
จำคุก	ติดคุก
ผึ่งแดด	ตากแดด
ถึงแก่กรรม	ตาย (เมื่อสิ้นอายุขัย)
เสียชีวิต	ตาย (ด้วยสาเหตุอื่น)
ศีรษะ	หัว
แพทย์	หมอ
วณิพก	ขอทาน (ที่ร้องเพลงแลกเงิน)
ขนมสอดไส้	ขนมไส้ไส้
กล้วยเปลือกบาง. กล้วยกระ	กล้วยไข่
ถั่วเพาะ	ถั่วจอก
ไม้ตีพริก	สาก
โค	วัว
กระป๋อง	ควาย
สุนัข	หมา
สุกร	หมู
เท้า	ตีน
รากดิน	ไส้เดือน

๒. คำศัพท์เฉพาะสำหรับพระภิกษุสงฆ์

พระภิกษุสงฆ์ เป็นบุคคลซึ่งได้รับการนับถือจากบุคคลทั่วไป การใช้ถ้อยคำสำหรับพระภิกษุจึงมีการกำหนดใช้เฉพาะ เพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพนับถือและยกย่องพระสงฆ์ การพูดกับพระสงฆ์จะต้องมีสัมมาคารวะ สำนวณ ไม่ใช่ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ ผู้พูดจำเป็นต้องเข้าใจสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ด้วยจึงจะสามารถพูดได้ถูกต้อง

๑) คำที่พระสงฆ์ใช้ มีดังนี้

คำสรรพนามบุรุษที่ ๑	คำสรรพนามบุรุษที่ ๒	คำขานรับ
อาตมา: ใช้กับฆราวาสทั่วไป	มหาบพิตร: ใช้กับพระมหากษัตริย์	ขอถวายพระพร: ใช้กับพระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์
อาตมาภาพ: ใช้กับพระราชวงศ์ ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป และในงานพิธีการ	บพิตร: ใช้กับพระราชวงศ์	เจริญพร: ใช้กับฆราวาสทั่วไป
เกล้ากระหม่อม: ใช้กับพระภิกษุด้วยกัน ที่เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือที่ดำรงสมณศักดิ์สูงกว่า	โยม: ใช้กับบิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ ที่มีอาวุโสสูงกว่า	ดรับ, ขอรับ: ใช้กับพระภิกษุด้วยกันโดยทั่ว ๆ ไป
ผม, กระผม: ใช้กับพระภิกษุด้วยกันโดยทั่ว ๆ ไป	คุณ, เเธอ: ใช้กับฆราวาสทั่วไป	

๒) คำที่ใช้กับพระสงฆ์ แบ่งเป็นหมวด เช่น

หมวดคำนาม เช่น

กุฏิ	เรือน หรือตึกสำหรับพระสงฆ์ใช้อาศัย
กาสาฬพัสตร์	ผ้าคลุมฝาผนัง หรือผ้าเหลืองพระ
อาบัติ	โทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดข้อห้ามแห่งภิกษุ
ตาลปัตร	พัดใบตาล มีด้ามยาว สำหรับพระสงฆ์ใช้ในพิธีกรรม เช่น ในเวลาให้ศีล ปัจจุบันอนุโลมพัดที่ทำด้วยผ้าว่าตาลปัตรเช่นกัน

หมวดคำกริยา เช่น

จำพรรษา	อยู่ประจำที่วัดเป็นเวลา ๓ เดือน ในฤดูฝน
นมัสการ	การแสดงความอ่อนน้อมด้วยการไหว้
อาราธนา	การขอเชิญ เช่น อาราธนาให้แสดงธรรมเทศนา
นิมนต์	การขอเชิญ เช่น นิมนต์ไปฉันเพลที่บ้าน

๓. สมณศักดิ์ของพระสงฆ์

การเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อสื่อสารกับพระภิกษุ สงฆ์ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการเขียนหรือสนทนา ต้องใช้ให้ถูกต้องตามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ที่สื่อสารด้วย ดังนั้นการมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสมณศักดิ์ของพระภิกษุ สงฆ์ จึงส่งผลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำ เช่น การใช้คำสรรพนาม คำกริยา คำขึ้นต้น คำลงท้าย คำขานรับ ซึ่งสมณศักดิ์ของพระภิกษุ สงฆ์มีดังนี้

- สมเด็จพระสังฆราช
- สมเด็จพระราชาคณะ
- พระราชาคณะเจ้าคณะรอง
- พระราชาคณะชั้นธรรม
- พระราชาคณะชั้นเทพ
- พระราชาคณะชั้นราช
- พระราชาคณะชั้นสามัญ
- พระครู
- พระสงฆ์ที่เป็นเปรียญ
- พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่าง ๆ
- พระอนุจรหรือพระสงฆ์โดยทั่วไป
- สามเณร

(แหล่งที่มาจาก หนังสือหลักภาษาไทยฉบับสมบูรณ์ : คู่มือการเรียนการสอนภาษาไทยทุกระดับ)